

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Nêu những nét lớn trong cuộc đời Tố Hữu.

Trả lời:

- Tố Hữu tên khai sinh là Nguyễn Kim Thành (1920 - 2002), quê ở Thừa Thiên Huế, sinh trưởng trong một gia đình có truyền thống Nho học và yêu văn chương. Quê hương và gia đình đã có ảnh hưởng lớn đến hồn thơ Tố Hữu.
- Năm 13 tuổi, ông học trường Quốc học Huế và tham gia phong trào đấu tranh cách mạng.
- Tố Hữu giác ngộ cách mạng từ rất sớm, kết nạp Đảng từ năm 18 tuổi. Ông hoạt động cách mạng qua nhiều thời kì lịch sử, từng giữ nhiều chức vụ quan trọng.
- Năm 1938 (18 tuổi), ông đã trở thành người lãnh đạo chủ chốt của Đoàn thanh niên dân chủ ở Huế. Được kết nạp vào Đảng cộng sản Đông Dương.
- Tháng 4 - 1939 đến tháng 3 - 1942, ông bị thực dân Pháp bắt giam qua nhiều nhà tù ở miền Trung và Tây Nguyên.
- Tháng 3 - 1942, ông vượt ngục, tìm ra Thanh Hoá, tiếp tục hoạt động cách mạng
- Cách mạng tháng Tám năm 1945, ông là Chủ tịch Ủy ban khởi nghĩa ở Huế.
- Trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và Mỹ cho đến năm 1986, ông liên tục giữ các cương vị trọng yếu trong bộ máy lãnh đạo của Đảng và Nhà nước (từng là Ủy viên Bộ Chính trị Đảng cộng sản Việt Nam. Phó chủ tịch Hội đồng Bộ trưởng). Năm 1996, được Nhà nước trao tặng Giải thưởng Hồ Chí Minh về Văn học nghệ thuật.
- Năm 2002: Tố Hữu qua đời.

Câu 2. Những chặng lớn trong thơ Tố Hữu gắn bó như thế nào với những chặng đường cách mạng của bản thân nhà thơ, với những giai đoạn phát triển của cách mạng Việt Nam.

Trả lời:

Tố Hữu là một trong những lá cờ tiên phong của nền văn học cách mạng Việt Nam. Đối với ông, con đường hoạt động cách mạng và con đường thơ có sự thống nhất không thể tách rời. Mỗi tập thơ của ông là sự phản ánh một chặng đường cách mạng.

1. Tập thơ *Từ ấy* (1937 - 1946)

- Là chặng đầu tiên tương ứng với 10 năm đầu hoạt động cách mạng của Tố Hữu.

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu - Ngữ văn lớp 12

- Tập thơ gồm 3 phần: *Máu lửa*, *Xiềng xích*, *Giải phóng*. Từ ấy là niềm hân hoan của tâm hồn người thanh niên trẻ tuổi đang “bắn khoăn đi kiếm lẽ yêu đời” đã gặp được lí tưởng, tìm thấy lẽ sống.

+ "Máu lửa" sáng tác trong thời kỳ Mặt trận Dân chủ. Cảm thông sâu sắc những người nghèo trong xã hội, khơi dậy ý chí đấu tranh.

+ "Xiềng xích" sáng tác trong nhà lao. Thể hiện tâm tư tha thiết yêu đời, yêu tự do, ý chí kiên cường, quyết tâm chiến đấu của người chiến sỹ.

+ "Giải phóng" sáng tác khi vượt ngục đến những ngày giải phóng --> Ca ngợi thắng lợi của cách mạng, độc lập tự do của Tổ quốc, tin tưởng vào chế độ mới.

2. Tập thơ *Việt Bắc* (1947 - 1954)

- Đánh dấu bước chuyển của thơ Tố Hữu trong chặng đường này: hướng vào việc thể hiện quần chúng cách mạng, mang tính sử thi đậm đà Việt Bắc là bản hùng ca về cuộc kháng chiến 9 năm chống Pháp với những chặng đường gian lao, anh dũng và thắng lợi.

- Tác phẩm thể hiện thành công hình ảnh, tâm tư của quần chúng cách mạng, kết tinh những tình cảm lớn của con người Việt Nam trong kháng chiến mà bao trùm và thống nhất mọi tình cảm là lòng yêu nước.

3. Tập thơ *Gió lộng* (1955 - 1961)

Gió lộng phản ánh và ca ngợi cuộc sống mới xã hội chủ nghĩa ở miền Bắc, có sự kết hợp thể hiện cái “tôi” trữ tình công dân khi khai thác đề tài lớn: xây dựng chủ nghĩa xã hội, đấu tranh thống nhất đất nước, tình cảm quốc tế vô sản.

4. Tập thơ *Ra trận* (1962 - 1971) và *Máu và hoa* (1972 - 1977)

- Cả hai tập thơ *Ra trận* và *Việt Nam - Máu và hoa* đã cổ vũ, động viên cuộc chiến đấu của nhân dân hai miền trong thời kì ác liệt nhất cuộc kháng chiến chống Mỹ.

- Các tác phẩm mang đậm tính chính luận - thời sự, chất sử thi âm hưởng anh hùng ca.

5. Tập thơ *Một tiếng dờn* (1992) và *Ta với ta* (1999)

- Là những tập thơ được sáng tác sau năm 1975, đánh dấu bước chuyển biến mới trong thơ Tố Hữu, thể hiện những chiêm nghiệm, đúc kết của tác giả về những chặng đường cách mạng của dân tộc và con đường hành động của bản thân.

Câu 3. Tại sao nói thơ Tố Hữu mang tính chất trữ tình chính trị ?

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu - Ngữ văn lớp 12

Trả lời:

Thơ Tố Hữu là thơ trữ tình - chính trị. Đây là đặc điểm bao quát nhất trong phong cách thơ Tố Hữu. Phong cách đó biểu hiện như sau:

- Tố Hữu là một thi sĩ - chiến sĩ, thơ là sự thống nhất giữa tuyên truyền cách mạng và cảm xúc trữ tình.

- + Thơ Tố Hữu chủ yếu khai thác cảm hứng từ đời sống chính trị của đất nước, từ hoạt động cách mạng và tình cảm, chính trị của bản thân tác giả.

- + Lí tưởng cách mạng là ngọn nguồn mọi cảm hứng nghệ thuật của Tố Hữu. Lí tưởng thực tiễn cách mạng ở mỗi thời kì là đề tài, chủ đề sáng tác của nhà thơ.

- + Tố Hữu là nhà thơ cách mạng, nhà thơ lí tưởng cộng sản, quá trình sáng tác dưới sự lãnh đạo của Đảng.

- Khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn trở thành nét phong cách trong thơ Tố Hữu.

- + Thơ Tố Hữu tập trung thể hiện những vấn đề cốt yếu của đời sống cách mạng và vận mệnh dân tộc. Cảm hứng hướng về lịch sử, dân tộc chứ không hướng về đời tư.

- + Nhân vật trữ tình luôn đại diện cho phẩm chất của giai cấp, dân tộc thậm chí của lịch sử và thời đại.

- Thơ Tố Hữu có giọng tâm tình ngọt ngào.

- + Cách xưng hô gần gũi thân mật (bạn ơi, đồng bào ơi, em ơi...) với đối tượng trò chuyện.

- + Tố Hữu tuyên truyền, vận động cách mạng nói chuyện chính trị bằng giọng tâm tình.

Câu 4. Tính dân tộc trong hình thức nghệ thuật thơ Tố Hữu biểu hiện ở những điểm cơ bản nào?

Trả lời:

- + Về nội dung: Thơ Tố Hữu mang đậm nét hình ảnh con người Việt Nam và tình cảm Việt Nam trong thời đại mới, nối tiếp với truyền thống tinh thần, tình cảm đạo lí của dân tộc.

- + Về nghệ thuật: Tố Hữu sử dụng thành công các thể thơ thuần dân tộc (thơ lục bát, thơ bảy chữ), ngôn ngữ thơ với lời nói quen thuộc của dân tộc, thơ giàu nhạc điệu.

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu - Ngữ văn lớp 12

LUYỆN TẬP

Câu 1. Chọn một bài thơ của Tố Hữu mà anh chị yêu thích nhất. Phân tích một đoạn trong bài thơ đó.

Trả lời: Dàn ý tham khảo

* *Mở bài:* Giới thiệu tác giả, tác phẩm, đoạn thơ.

* *Thân bài:*

- Nội dung: Phân tích hình ảnh, cảm xúc của từng câu, từng khổ trong đoạn. Khái quát ý chính của đoạn. So sánh, mở rộng để thấy mới, cái riêng của bài thơ và của tác giả.
- Nghệ thuật (có thể phối hợp với nội dung): nghệ thuật xây dựng hình ảnh cảm xúc, cách diễn đạt; ngôn ngữ (vần, nhịp, từ ngữ, câu thơ...) thơ... có những đặc điểm gì? Mở rộng so sánh để bình luận.

Ví dụ: Chọn bình giảng đoạn thơ:

Ta về mình có nhớ ta...

... Nhớ ai tiếng hát ân tình thủy chung

(*Việt Bắc* - Tố Hữu)

a. Giới thiệu tác giả, tác phẩm vị trí đoạn trích:

- Gồm 10 câu tập trung miêu tả vẻ đẹp của Việt Bắc thông qua hình của “hoa và người”.
- Nêu bố cục của đoạn thơ: hai câu đầu là lời mở đoạn, tám câu tiếp nói về những nỗi nhớ cụ thể về Việt Bắc, trong đó đã dựng lên bốn tranh đẹp như một bộ tranh tứ bình về cảnh và người Việt Bắc.

b. Bình giảng đoạn thơ:

- Mở đầu bài thơ, tác giả viết: "Ta về mình có nhớ ta/ Ta về ta nhớ những hoa cùng người": là lời bộc bạch tình cảm nhung nhớ về hoa và người Việt Bắc, sau đó là bức tranh bốn mùa đông, xuân, hạ, thu. Nỗi nhớ không theo thứ tự của thời gian, không ngừng lặng mà sống mãi trong lòng người về, thời gian trong đoạn là hoài niệm của nhà thơ từ những ngày đầu của cuộc kháng chiến, nó không tuân theo quy luật của thời gian mà tuân theo quy luật của tâm trạng.
- Bức tranh bốn mùa của "hoa và người" nơi núi rừng Việt Bắc:

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu - Ngữ văn lớp 12

+ Mùa đông:

- Nổi bật trên nền núi rừng là màu đỏ tươi của hoa chuối, màu tươi sáng xua tan đi không khí giá lạnh của núi rừng Việt Bắc.
- Màu đỏ tươi của hoa chuối là điểm sáng của núi rừng, của thiên nhiên Việt Bắc thì ánh nắng lạ, lung linh lấp lánh trên con dao người đi rừng lại là chi tiết sống động nhất.
- Hình ảnh con người toả sáng vẻ trong lao động.

+ Mùa xuân:

- Cách dùng từ ngữ gọi tên mùa: “ngày xuân” làm nên sự sống động của thời gian, mùa xuân trong câu thơ như vận động từng ngày, toả sáng vẻ đẹp thông qua gam màu vàng trắng của hoa mơ, làm nên sự trong trẻo của thiên nhiên, của núi rừng Việt Bắc.
- Cùng với thiên nhiên là hình ảnh cô gái Việt Bắc với công việc và động tác đẹp trong lao động. Từ “chuôi” vừa là công việc nhưng vừa thể hiện được sự trân trọng công việc của người lao động niềm đam mê, tình yêu lao động của người con gái Việt Bắc.

+ Mùa hạ:

- Âm thanh mùa hạ làm nên sự chuyển vận của thời gian, cảnh vật có sự phối hợp cả màu sắc và âm thanh.
- Trên nền thiên nhiên đó, xuất hiện hình ảnh gợi cảm, dễ thương của cô gái miền sơn cước: cô gái hái măng.

+ Mùa thu:

- Bức tranh đẹp với ánh trăng trong trẻo, thanh bình.
- Trong cảnh trăng rừng đêm thu đó, ngân lên tiếng hát ân tình của người Việt Bắc. Đó cũng là khúc hát ân tình của nỗi lòng nhà thơ.

c. Mỗi bức tranh trong bài thơ là một vẻ đẹp với hình ảnh, màu sắc, đường nét riêng. Thiên nhiên luôn gắn với người, những người lao động bình dị của miền sơn cước. Hình ảnh và hoạt động của con người làm cho thiên nhiên không hoang vắng mà trở nên sinh động, gần gũi nhưng vẫn giữ được vẻ đẹp nguyên sơ.

Câu 2. Xuân Diệu viết: "Tố Hữu đã đưa thơ chính trị lên đến trình độ là thơ rất đời trữ tình". Cần hiểu nhận xét đó như thế nào?

Trả lời:

Soạn bài Việt Bắc của Tố Hữu - Ngữ văn lớp 12

Cần làm rõ những nội dung sau:

a. Giới thiệu về thơ ca Tố Hữu:

- Tố Hữu là nhà thơ cách mạng tiêu biểu trong những năm đầu thế kỉ XX. Chặng đường thơ của ông gắn liền với những giai đoạn lịch sử của cuộc cách mạng giải phóng dân tộc
- Thơ Tố Hữu có sự kết hợp sâu sắc giữa chất thơ trữ tình - chính trị. Nhà thơ Xuân Diệu đã nhận xét về thơ Tố Hữu như sau: “Tố Hữu đã đưa thơ chính trị lên đến trình độ là thơ rất đời trữ tình”.

b. Đặc điểm thơ trữ tình - chính trị của thơ Tố Hữu.

- Thơ chính trị quan tâm đến những vấn đề có ý nghĩa lịch sử, có tính toàn dân, quan hệ tới vận mệnh sống còn của cả một dân tộc, một đất nước. Thơ chính trị của Tố Hữu rất quan tâm tới con người, đặt con người trong mối quan hệ với cộng đồng, cái ta với cái tôi, với những tình cảm của cá nhân.
- Thơ Tố Hữu cũng góp phần hướng đến thực hiện nhiệm vụ chính trị, đề cập đến những vấn đề lớn lao của đất nước, phản ánh từng chặng đường lịch sử của dân tộc và khí thế hào hùng của cách mạng dân tộc.
- Thơ Tố Hữu vẫn là những dòng thơ có tính chất hô hào, cổ động phong trào cách mạng của dân tộc ta, thể hiện nhiệt huyết cách mạng sục sôi.
- Tuy nhiên, trong thơ Tố Hữu, chính trị không phải là những lời thuyết suông, khô khan, giáo điều, không phải là những lời hô hào mang tính áp đặt. Tố Hữu đã chuyển hoá điều đó thành những vấn đề tình cảm, đậm chất trữ tình:

+ Đó là lời tâm sự chân thành của người thanh niên trẻ khi bắt gặp tương cách mạng và nguyện chiến đấu vì lí tưởng đó.

+ Những lời nhắn nhủ, trò chuyện, lời tâm sự chan chứa niềm tin yêu vào đồng bào, đồng chí tác động mạnh mẽ tới tình cảm, cảm nghĩ của người đọc, người nghe.

Đặc biệt, trong thơ Tố Hữu có những vần thơ viết về Bác Hồ với nhữ tình cảm chân thành, xúc động. Đó là tấm lòng biết ơn, yêu thương của cả dân tộc dành cho Người. (Lấy dẫn chứng làm rõ thêm qua các bài thơ Bác ơi, Sáng tháng Năm, Hồ Chí Minh...)